

ב. אמר רבה: (*23) אשתעו לי נחותי ימא:

[גובה] דגלא תלת מאה פרסי.

בין גלא לגלא, תלת מאה פרסי, ורומא

[בין גל לגל יש שלש מאות פרסאות, (24) וכן

נראה השר שלו בשמים כאש לבנה [כי המלאכים נראים כאש, וצבעה של האש היסודית הוא לבן].

ואמר דאין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, והיינו מחינן ליה באלוותא דחקיק כו', כי זאת ההבטחה שהבטיחנו הקדוש ברוך הוא, בגל הראשון הוא פרעה: "אהיה אשר אהיה" [שמות ג יד], שהבטיח לנו "אהיה" עמכם בצרה זו, "אשר אהיה" עמכם בכל צרה [ברכות ט ב]. וי"ה הוא השם אשר עמנו בגלות כמו שכתוב [שמות יז טז]: "כי יד על כס יה", שאין הכסא והשם שלם עד לעולם הבא.

וה' צבאות הוא השם הגואל מכל צרה, כמו שכתוב [ישעיה מז ד]: "גואלנו ה' צבאות שמו". [וראה שם שהזכיר את שני החורבנות: "שבי דומם ובואי בחושך בת כשדים" – גלות בבל, "ועתה שמעי זאת עדינה היושבת לבטח" – גלות אדום].

ואמר אמן – בזכות האמונה, שעמדה לנו בגלות.

ואמן – בזכות אמן יהא שמיה רבא כדאמרינן בסוטה מט א מיום שחרב בית המקדש... ואלא עלמא אמאי קא מקיים אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבה דאגדתא. [לא נתפרש בדברי מהרש"א תיבת סלה].

ב. וב"לילקוט הגרשוני" פירש: נחותי ימא הם תלמידי חכמים יורדי ים התלמוד, שסיפרו לרבה בר בר חנה שכאשר היצר הרע בא להטביע את האדם הדומה לספינה המטורפת בים סוער נראה הוא לאדם כאילו הוא בא מצד היצר הטוב כולו הפך לבן טהור הוא לשם שמים, והמקל שמכים את היצר הוא על ידי תפילה לבורא יתברך שיצילנו, וכמו שאמרו [קדושין ל ב]: אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו

אין יכול לו.

ג. והגר"א בביאוריו על אגדתא זו פירש מאמר זה על הסתת היצר, שבא להרוג את האדם על ידי שיחטיא אותו; שיעבוד מלכויות מסייע ליצר הרע להכשיל את האדם, והחקיקה על האלה היא רמז להבטחות על הגלות, ואנו מצפים לגאולה בזכות אמירת אמן יהא שמיה רבא, וכל האומר אמן בעולם הזה זוכה ואומר אמן לעולם הבא [תנחומא צו ט א] וזהו אומר כן אמן, אמן סלה. וראה עוד ב"עץ יוסף" בשם "קיקיון דיונה".

ד. גם בספר "אמת ליעקב" [לבעל "נתיבות המשפט"] פירש מאמר זה על מלחמת היצר וכמאן דאמר [סנהדרין צא א]: יצר הרע ניתן באדם משעת יצירתו, כאשר נר דלוק על ראשו [ואז מלמדים אותו סודות התורה ולא גשמיותה ועל כן אמרו: נורא חיוורתא ברישא].

ומכים אותו בשבועה [אלוותא] שנשבענו ובברית שכרת עמנו בהר סיני בעבור שהוציאנו ממצרים בשם אהיה אשר אהיה [שמות ג יד], ויחד שמו עלינו להקרא ה' צבאות היינו צבאות ישראל, אמן אמן הם שתי אמונות שיש לנו ימות המשיח ועולם הבא אשר הוא לנצח, וכאשר מזכירים לו כל זה ניח נפשיה.

23.* ב"עין יעקב" איתא: רבה בר בר חנה, וכן הוא במהרש"א ובמהר"ל.

24. כתב הריטב"א: פרסאות אלו הם "פרסאות ימיות" שיש עשרים פרסאות מהם בפרסה של יבשה. [אך מדברי רבינו גרשום משמע שמדובר בפרסאות של יבשה, שאדם מהלך עשר מהן בכל יום, ראה עוד במהרש"א והגר"א]. ובמהר"ל כתב שכאשר הזכירו חכמים